

Posudek oponenta rigorózní práce Mgr. Adama Csukáse na téma *Církevné dávky a ich právný život na Slovensku a Podkarpatskej Rusi*

Autor si za téma své rigorózní práce zvolil zajímavou a v české i slovenské právní vědě dosud neprobádanou právní problematiku převážně naturálních dávek, které na Slovensku a Podkarpatské Rusi tvořily až do roku 1949 podstatnou část výživného katolických a evangelických farářů zejména na venkově. Jde takřka výlučně o dávky, zvané *ložné* (lecticale, párbér), které byli povinni ve prospěch svých duchovních poskytovat farníci od okamžiku uzavření manželství. Šlo o starobylý právní institut, pocházející z uherského obyčejového práva.

V první kapitole své rigorózní práce nazvané *Úvod* se autor v souvislosti se zkoumaným tématem zamýšlí nad významem právních dějin jako propedeutické disciplíny vyučované na právnických fakultách v českých zemích i na Slovensku a zdůrazňuje nezbytnost těchto studií pro rozvoj právního myšlení studentů práv. Své myšlenky vhodně doplňuje málo známými citáty z děl předních českých kanonistů Vratislava Buška a Josefa Turečka a právního filosofa Bohuše Tomsy.

V druhé kapitole své práce autor seznamuje čtenáře s *pojmem ložného* za pomoci výňatků z učebnic církevního práva, vydaných v Uhrách, resp. v Maďarsku od počátku 19. století až do období po roce 1945.

Ve třetí kapitole, nazvané *Spor o ložné*, autor líčí akademický spor o právní povahu zkoumaných naturálních církevních dávek, který se v Uhrách odehrál v 80. letech 19. století. Popisuje konfesní třenice, které spor v praxi působil, a to zejména mezi katolickými faráři a členy protestantských církví. Klíčovým problémem byla otázka, zda je ložné zvláštní veřejnoprávní povinností osobní povahy, nebo věcným břemenem. Zastáncem prvního stanoviska byl zejména Ákos Timon, který v roce 1885 vydal svou rozsáhlou knihu „Ložné v Uhrách“. Autor se po vylíčení Timonových závěrů věnuje stanoviskům několika Timonových oponentů, mezi kterými zastával přední místo Gyula Kováts. Spor se pokusila rozhodnout Královská kurie (uherský nejvyšší soud) při svém plenárním zasedání, tj. formou, která se používala výjimečně, a to k posouzení nejsložitějších právních problémů. Soud však nerozhodl jednoznačně, ale prostředkujícím způsobem, takže spor trval nadále. Praxe se však během doby přiklonila k závěru Ákose Timona, že ložné není věcným břemenem, ale zvláštní veřejnoprávní povinností osobní povahy, a že tedy nekatolíci nejsou povinni poskytovat ložné katolickým farářům.

V následující, čtvrté kapitole autor vysvětluje etymologii slova ložné v latině, maďarštině, slovenštině a němčině.

Jádro posuzované rigorózní práce tvoří rozsáhlá pátá kapitola, nazvaná *Ložné v praxi*. Autor nejdříve analyzuje uherskou judikaturu a správní praxi a popisuje tak vývoj ložného po vydání plenárního rozhodnutí Královské kurie. Následně na základě rozsáhlého pramenného výzkumu, podniknutého v Národním archivu České republiky a v mnohých slovenských archivech, popisuje vývoj ložného po vzniku Československa v roce 1918.

Podrobně se věnuje iniciativě Karola Antona Medveckého, slovenského katolického kněze, vládního referenta pro záležitosti katolické církve a spolupracovníka ministra československé vlády s plnou mocí pro Slovensko dr. Vavro Šrobára. Medvecký chtěl již

v roce 1919 uskutečnit reformu ložného, a obrátil se tak na slovenské katolické biskupy. Autor v archivu Nitranské diecéze dohledal složku s vyjádřeními všech děkanů (okrskových vikářů) Nitranské diecéze, a nejzajímavější z nich uvádí ve své práci. Autor tak autenticky popisuje praxi vymáhání naturálních církevních dávek na Slovensku po roce 1918.

Další podkapitola je věnována zákonu č. 290/1920 Sb. z. a n., o zrušení koblíny a rokoviny a jiných povinností na Podkarpatské Rusi a na Slovensku. Koblína a rokovina byl rusínský název ložného, které se vláda rozhodla zrušit. Poukazuje na problémy, které tento zákon a jeho provádění přinesl nejen řeckokatolickým, ale také některým římskokatolickým duchovním, jimž začali jejich farníci poskytování těchto dávek odpírat. Autor detailně popisuje následný vývoj, zejména správní praxi po vydání vládního nařízení č. 124/1928 Sb. z. a n., o úpravě platů duchovenstva.

Samostatná podkapitola je věnována předmětné judikatuře československého Nejvyššího správního soudu. Autor v Národním archivu České republiky vyhledal 41 rozhodnutí tohoto soudu ve věci ložného, z nichž bylo až dosud jen 10 publikováno. Na základě analýzy dochovaného spisového materiálu autor zjistil, jakým způsobem se soudci Nejvyššího správního soudu s ložným obeznámili. Právě judikatura Nejvyššího správního soudu vedla k nápravě stavu způsobeného zákonem č. 290/1920 Sb. z. a n. Autor tak nejenom v praxi popsal materiální recepci konkrétního veřejnoprávního obyčejového právního institutu, ale upozornil také na možnosti studia nepublikované judikatury Nejvyššího správního soudu, která se zachovala v tzv. služebních sbírkách, uložených ve fondu uvedeného soudu, které se nalézají v Národním archivu České republiky.

Neméně zajímavý je autorův popis vývoje ložného po rozbití Československé republiky a vyhlášení Slovenského státu v roce 1939 a po obnovení Československé republiky v roce 1945. Autor zmapoval i definitivní zrušení ložného na Slovensku po roce 1948, včetně diskusí, které na toto téma vedla příslušná pražská ministerstva s Pověřenectvem školství a osvěty v Bratislavě.

V poslední podkapitole páté kapitoly, nazvané *Ložné v administratívnej praxi na západnom Slovensku*, autor rekonstruuje průběh pěti vypjatých případů administrativního vymáhání ložného, a to zejména v Nitranské diecézi. Autor upozorňuje např. na biskupský místní interdikt vydaný pro území farnosti Klíž-Hradište v letech 1937 až 1939. Opravuje tím mylný názor některých autorů, kteří za poslední místní interdikt ve světovém měřítku považují jistý italský případ z přelomu let 1913 a 1914. Autor poukazuje na to, že prostředky církevního práva trestního uplatňované církevními orgány, jako byl již zmíněný místní interdikt, byly v mnoha případech účinnější než exekuce uskutečňované správními orgány státu, které často končily nezdarem.

V závěru autor navazuje na úvod své práce a správně zdůrazňuje, že jakákoliv reforma financování náboženských společenství je úspěšná jen ve spolupráci s nimi.

Považuji posuzovanou rigorózní práci za vynikající a doporučuji ji k obhajobě.

V Praze dne 18. prosince 2017

doc. JUDr. ICLic. Záboj Horák, Ph.D., LL.M.
oponent